

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Α.

Όταν βρισκόμασταν κοντά στο στόμιο κι επρόκειτο να ανεβούμε και αφού είχαμε υποστεί όλες τις άλλες δοκιμασίες, ξαφνικά είδαμε κάτω εκείνον και άλλους, από τους οποίους σχεδόν οι πιο πολλοί ήταν τυράννοι. Ήταν, όμως, και μερικοί απλοί πολίτες, από αυτούς που έχουν διαπράξει μεγάλα κακουργήματα. Αυτούς, όταν νόμιζαν ότι είναι η ώρα να ανέβουν, δεν τους δεχόταν το στόμιο, αλλά άρχιζε να μουγκρίζει, κάθε φορά που δοκίμαζε να ανέβει κάποιος από εκείνους που ήταν αθεράπευτα κακούργοι ή που δεν είχε ολοκληρωθεί η τιμωρία του. Εκείνη, λοιπόν, τη στιγμή κάτι άντρες, έλεγε, άγριοι, όλο φωτιά, που βρίσκονταν εκεί κοντά και ήξεραν τι σημαίνει το μουγκρητό, μερικούς τους αρπάξαν από τη μέση και τους πήραν από εκεί, όμως τον Αρδιαίο και κάποιους άλλους τους έδεσαν τα χέρια, τα πόδια και το κεφάλι, τους έριξαν καταγής και τους έγδαραν, ξεσκίζοντάς τους επάνω στα ασπλάθια. Και στους διαβάτες που κάθε τόσο περνούσαν από εκεί εξηγούσαν για ποιους λόγους τους μεταχειρίζονται έτσι και ότι τους κουβαλάνε, για να τους ρίξουν μέσα στον Τάρταρο.

B1.

Για τις μεταθανάτιες τιμωρίες η πλατωνική φιλοσοφία της ποινής έχει ανταποδοτική χροιά. Στους εσχατολογικούς μύθους οι ανίατες ψυχές τιμωρούνται αυστηρά και αιώνια για τις τιμωρίες και τα ανοσιουργήματά τους. Οι ένοχοι αυτοί (συνήθως τυράννοι και άνθρωποι της εξουσίας) δεν μπορούν να επικαλεστούν το ελαφρυντικό της άγνοιας. Ο Πλάτωνας γνωρίζει τη δύναμη του κακού ή μάλλον την αδυναμία της ανθρώπινης φύσης και για λόγους λοιπόν σκοπιμότητας αλλά και, επειδή πιστεύει στην αθανασία της ψυχής, ελπίζει ότι ο άδικος, και αν ακόμη διαφύγει από την αρπαγή του ανθρώπινου νόμου, θα τιμωρηθεί στον Άδη και μάλιστα με τρόπο εξαιρετικά αυστηρό. Η στάση αυτή μπορεί να μας παραξενεύει, όμως φαίνεται ότι είναι τόσο ισχυρή η προσήλωση του αρχαίου στοχαστή στις αρχές της δημοκρατίας και της δικαιοσύνης, ώστε να φτάνει στο σημείο να μην απορρίπτει τα βασανιστήρια, ποιητικά βέβαια, ως μέσο παραδειγματισμού αλλά και ικανοποίησης του κοινού αισθήματος της δικαιοσύνης. Εξάλλου, η σκληρότητα των τυράννων είναι τόσο μεγάλη και τα εγκλήματά τους τόσο βαριά, ώστε δεν απομένουν περιθώρια για οίκτο.

Η διάρκεια των ποινών η οποία τείνει συχνά στην αιωνιότητα διαφαίνεται από τα εξής:

α) ήδη χιλιοστόν ἔτος εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον: στο σημείο αυτό υποδηλώνεται ότι η τιμωρία του Αρδιαίου διαρκούσε ήδη χίλια χρόνια και αν το συσχετίσουμε με το οὐδ' ἂν ἤξει δεῦρο καταλαβαίνουμε ότι δεν έχει

ολοκληρωθεί. Μάλιστα η άποψη ότι ο Τάρταρος (εἰς τὸν Τάρταρον) ήταν το σημείο του Άδη από το οποίο δεν υπήρχε επιστροφή υπογραμμίζει τη διάρκεια και το αιώνιο των ποινών.

β) τα ρήματα οὐκ ἔδέχετο, ἐμυκάτο, ἤγον, εἶλκον τίθενται σε παρονατικό, για να δηλώσουν τη διάρκεια και το επαναλαμβανόμενο των ποινών. Αυτό ενισχύεται από τη χρονικοῦποθετική πρόταση ὅποτε ... ἀνέναι που δηλώνει με τη σειρά της την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν. Εξάλλου, το ἀνιάτως δείχνει το οριστικά αθεράπευτο και άρα άξιο αιώνιας τιμωρίας, ενώ το μή ίκανώς δεδοκώς δίκην τονίζει το ανολοκληρωτό της ποινής.

B2.

Ο όρος τύραννος προκύπτει στα μέσα του 6^{ου} αι. π.Χ. και αρχικά είχε θετική σημασία. Ήταν συνήθως κάποιος που με τη βοήθεια του λαού έπαιρνε την εξουσία στην πόλη και φρόντιζε να ανακουφίσει τους απλούς και φτωχούς πολίτες από την καταπίεση των πλουσίων (ολίγων), γι' αυτό και θεωρούνταν ήρωας και σωτήρας του λαού. Με τον καιρό, όμως, η κατάκτηση της εξουσίας και η δύναμη που απορρέει από αυτή διέφθειραν την ηθική συνείδηση των τυράννων και τους οδηγούσαν στην πραγματοποίηση ανήθικων πράξεων, ώστε να διασφαλίσουν την εξουσία τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Ο όρος, λοιπόν, ήδη από τις αρχές του 5^{ου} αι. π.Χ. αποκτά αρνητική σημασία, υποδηλώνοντας αυτόν που αποκτά, με αθέμιτα μέσα, την εξουσία και τη διατηρεί, καταπιέζοντας τους υπηκόους του και καταπατώντας τα πολιτικά τους δικαιώματα. Η εξουσία γίνεται εθισμός που οδηγεί στην ακρότητα, γι' αυτό και δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως ο τύραννος χαρακτηρίζεται από τον Αριστοτέλη ως ο χειρότερος όλων των ανθρώπων, ο οποίος οδηγεί την πόλη του στην απόλυτη απαξίωση.

Ο Πλάτωνας θεωρεί πως ο τύραννος είναι αυτός που διαπράττει τα μεγαλύτερα εγκλήματα, για να στηρίξει την εξουσία του, όπως διέπραξε ο Αρδιαίος («φέροντά τε...αδελφόν»). Γι' αυτό και οι ποινές που τους επιβάλλονται στην μεταθάνατον ζωή είναι οι πιο φρικιαστικές και η περιγραφή τους κάνει όσους τις ακούν ή τις βλέπουν να σκεφτούν προσεκτικά τη μελλοντική δράση τους («ἄγριοι ... κνάμπτοντες»).

Η διατύπωση του χωρίου από την οποία προκύπτει ότι ο Πλάτων ανακαλύπτει τους μεγάλους αμαρτωλούς κυρίως στις τάξεις των τυράννων είναι σχεδόν τι αὐτῶν τοὺς πλείστους τυράννους σε συνδυασμό με τη γενική διαιρετική τῶν μεγάλα ἡμαρτηκότων.

Φαίνεται πως η εξουσία, όντας το μεγαλύτερο αφροδισιακό της ανθρώπινης φανulότητας, είναι αυτή που οδηγεί όποιον την νέμεται στα μεγαλύτερα ατοπήματα, όπως είναι η διάπραξη εγκλημάτων κατά ζωής και η κατάχρηση των πολιτικών μέσων προς ίδιον όφελος. Οι τύραννοι, επομένως, είναι οι εκφραστές της ανθρώπινης ανηθικότητας, γι' αυτό και

ο Πλάτωνας θεωρεί πως οι ψυχές τους πρέπει να υποφέρουν και όντως υποφέρουν τα πάνδεινα στον Κάτω κόσμο.

B3.

Από το σχολικό βιβλίο σελ. 100-101: «Η ιδεώδης πολιτεία ...δεν πολυπραγμονεί.»

Προαιρετικά μπορεί να γραφεί και η επόμενη παράγραφος: «Εφόσον ... αρμόζει», γιατί μπορεί έμμεσα να συνδεθούν τα τρία μέρη της ψυχή με τις τάξεις.

B4. Ενδεικτικά δίνονται τα εξής:

ἔτος: ετήσιος, επέτειος, διετής

κατείδομεν: είδος, ιδέα, όραση, όψη, οφθαλμός

πλείστους: πλεονασμός, πλειστηριασμός, πλεονέκτης

ἐδέχετο: δοχείο, δέκτης, αποδοχή, διάδοχος

ἐμπεσούμενοι: πτώση, πτωτικός, αλεξίπτωτο, παράπτωμα

Γ1.

Σωκράτης: Το μάτι, βέβαια, αν πρόκειται να δει τον εαυτό του, αυτό πρέπει να στρέψει το βλέμμα του στον οφθαλμό και σε κείνο το μέρος του ματιού στο οποίο τυχαίνει η αρετή του ματιού να πραγματώνεται. Και αυτό ίσως είναι η όραση;

Αλκιβιάδης: Ασφαλώς.

Σωκράτης: Άραγε λοιπόν, Αλκιβιάδη φίλε μου, και η ψυχή, αν πρόκειται να γνωρίσει τον εαυτό της, πρέπει να στρέψει το βλέμμα της στην ψυχή και κυρίως σ' αυτό το μέρος της στο οποίο πραγματώνεται η αρετή της ψυχής, δηλαδή η σοφία και σε άλλο μέρος με το οποίο αυτό τυχαίνει να είναι όμοιο;

Αλκιβιάδης: Έτσι μου φαίνεται, Σωκράτη.

Σωκράτης: Μπορούμε λοιπόν να πούμε ότι υπάρχει κάτι πιο θεϊκό στην ψυχή παρά αυτό με το οποίο συνδέεται η γνώση και η φρόνηση;

Αλκιβιάδης: Δεν μπορούμε.

Σωκράτης: Έπομένως, αυτό το γνώρισμά της μοιάζει θεϊκό και κάποιος, αν αποβλέπει σ' αυτό κι αν γνωρίσει κάθε τι θεϊκό, δηλαδή και το θεό και τη φρόνηση, έτσι και τον εαυτό του κυρίως θα γνώριζε (μπορεί να γνωρίσει).

Γ2α.

ιδέ: ιδεῖν

τυγχάνει: ἐτύγχανον

γνώσεσθαι: γνόντων και γνώτωσαν

ειδένα: ειδῶμεν

ἔχομεν: ἔσχηκε(ν)

Γ2β.

ὄμματος: ὄμματι

τοῦτον: οὗτοι

ὅμοιον: ὁμοίοις

πᾶν: πάσης

φρόνησιν: φρονήσεσι(ν)

Γ3α.

ἰδεῖν: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο του ρ. μέλλει, ταυτοπροσωπία (με υποκείμενο το ὄφθαλμός)

ἐγγιγνομένη: κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται στο υποκείμενο του ρ. τυγχάνει, ἄρετή.

αὐτήν: αντικείμενο στο απαρέμφατο γινώσκεισθαι

ὅμοιον: απλό κατηγορούμενο στο υποκείμενο τοῦτο μέσω του συνδετικού ὄν

τὸ εἰδέναι: έναρθρο απαρέμφατο ως υποκείμενο στο ρ. ἐστίν

Γ3β.

Σύνθετος, λανθάνων υποθετικός λόγος με υπόθεση τις μετοχές βλέπων και γνούς και απόδοση το ἂν γνοίη.

Λόγω του ότι στην απόδοση έχουμε δυνητική ευκτική ο υποθετικός λόγος δηλώνει την απλή σκέψη. Συνεπώς η υποθετικές μετοχές αναλύονται σε υποθετικές προτάσεις ως εξής: εἰ τις βλέποι και γνοίη.

Επιμέλεια: Αξής Χρήστος, Βλασταράκος Χρήστος, Δημόπουλος Γιάννης, Καραπέτρος Πέτρος – Φιλολογοί

Τα θέματα του γνωστού ήταν αναμενόμενα και δεν παρουσίαζαν κάποια ιδιαίτερη δυσκολία. Μπορούσαν να ανταποκριθούν όλοι μαθητές κατάλληλα προετοιμασμένοι.

Στο άγνωστο κείμενο οι παρατηρήσεις γραμματικής και συντακτικού ήταν βατές σε αντίθεση με την ζητούμενη μετάφραση, η οποία εμφάνιζε δυσκολίες που προκύπτουν τόσο από την πυκνότητα της σύνταξης του κειμένου όσο και από το δυσνόητο του φιλοσοφικού λόγου.

Βλασταράκος Χρήστος – Φιλόλογος
Καραπέτρος Πέτρος – Φιλόλογος